

מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל
MYERS-JDC-BROOKDALE
مایرس - جوینت - بروکدیل

היחידה לחקר הזיקנה

הערכת צרכים בקרב הורים שכולים מבוגרים

איילת ברג-ורמן ■ ג'ני ברודסקי

המחקר הוזמן ביוזמת אגף משפחות והנצחה במשרד הביטחון וארגון יד לבנים ואשל,
ומומן בסיועם

דוח מחקר

דמ-776-18

הערכת צרכים בקרב הורים שכולים מבוגרים

איילת ברג-ורמן ג'ני ברודסקי

המחקר הוזמן ביוזמת אגף משפחות והנצחה במשרד הביטחון וארגון יד לבנים ואשל,
ומומן בסיועם

עריכת לשון : רונית בן-נון
תרגום לאנגלית (תקציר) : נעמי הלסטד
עיצוב גרפי : ענת פרקו-טולדנו

מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

היחידה לחקר הזיקנה

ת"ד 3886

ירושלים 9103702

טלפון : 02-6557400

פקס : 02-5612391

כתובת האינטרנט : brookdale.jdc.org.il

פרסום נוסף של המכון בנושא

שנור, יי, זיו, ע', ברודסקי, ג", נאון, ד. (2017). הזדקנות בקרב נכי צה"ל והשלכותיה על הצורך
בשירותים. דמ-726-17

את הפרסום אפשר להוריד ללא תשלום מאתר המכון : brookdale.jdc.org.il

תקציר

רקע

בישראל כיום קרוב ל-7,000 בתי אב של הורים שכולים בגיל 65 ויותר, המטופלים על ידי אגף משפחות והנצחה במשרד הביטחון, מכוח חוק משפחות חיילים שנספו במערכה. לפי חוק זה, זכאים ההורים השכולים לתגמול קבוע ולהטבות שונות. חלק מן ההטבות נכללות אוטומטית בהחזר החודשי וחלקן קשורות לצרכים ספציפיים. ההורים השכולים מיוצגים על ידי ארגון יד לבנים, כארגון הבלעדי להנצחת חללי מערכות ישראל. הארגון עוסק בהנחלת מורשת החללים ובטיפול במשפחות השכולות. בין היתר, הארגון יוזם ומעודד תיקוני חוק וכן את בדיקתם מחדש של תקנות ונהלים הנוגעים למשפחות השכולות.

אוכלוסיית ההורים השכולים מזדקנת. ההזדקנות כרוכה בשינוי בצורכיהם, והזכויות וההטבות הניתנות להם לא נותנות מענה לצרכים אלה. בעקבות זאת עלה צורך לבצע סקר צרכים בקרב אוכלוסייה זו, כדי לסייע בהיערכות לקראת מתן מענה מתאים לצרכים המשתנים הנובעים מן השינוי שחל בהרכב הגילי של אוכלוסיית ההורים השכולים. המחקר נערך במכון מאיר-גיוניט-ברוקדייל, בשיתוף משרד הביטחון וארגון יד לבנים.

מטרת המחקר

ללמוד על הצרכים הייחודיים של הורים שכולים מבוגרים, כדי להעניק להם מענה טוב יותר. זאת תוך שימת דגש על צורכיהם של ההורים המבוגרים יותר ושל אלה הגרים בפריפריה.

שיטות

א. ראיונות פנים אל פנים עם מדגם מייצג של 310 בתי אב של הורים שכולים בגיל 80 ויותר. הראיונות בוצעו בחודשים אוגוסט 2016 עד מרץ 2017.

ב. ראיונות טלפוניים עם מדגם מייצג של 416 הורים שכולים בני 65-79. הראיונות בוצעו בחודשים יוני-אוגוסט 2016.

הראיונות נערכו באמצעות שאלונים מובנים וכללו את הנושאים האלה: מצבם הבריאותי והחברתי של ההורים, שימוש בשירותי בריאות ורווחה, בעיות בנגישות לשירותים, צרכים לא מסופקים ועוד.

ממצאים

נמצאה תחלואה עודפת בקרב ההורים השכולים המבוגרים בחלק מן המחלות, בהשוואה לאוכלוסייה הכללית המקבילה, ובחלק מן המחלות התחלואה דומה לאוכלוסייה הכללית. תחושת דיכאון ובעיות בשינה נמצאו בשכיחות גבוהה יותר בקרב ההורים השכולים המבוגרים. נמצא כי בפריפריה שיעורי הנעזרים בשירותים הפורמליים ובבני משפחתם גבוהים יותר, ושכיחותן של תחושות בדידות ודיכאון

נמוכה יותר, בהשוואה להורים שכולים מבוגרים הגרים במרכז הארץ. עם זאת, בפריפריה זקוקים ההורים לעזרה נוספת בניקיון, בטיפול אישי ובליווי או הסעה לטיפולים וקניות.

מסקנות

נוכח הזדקנותם של ההורים השכולים, ממצאי המחקר עשויים לסייע בקבלת החלטות בנוגע להתאמה טובה יותר של השירותים לצורכיהם ולקביעת סדרי עדיפויות במתן שירותים לאוכלוסייה זו.

תודות

ברצוננו להודות לאנשים רבים שסייעו להוצאתו לפועל של המחקר. אנו מודות למר יוסי היימן, מנכ"ל ג'וינט-אשל, על תרומתו הרבה בשלב ההתארגנות ובהחלטה המשותפת לצאת למחקר חשוב זה. כמו כן, למר גלעד הדס מג'וינט-אשל על התיאום בין הארגונים המעורבים במחקר.

תודתנו נתונה גם למר אריה מועלם, ראש אגף משפחות והנצחה במשרד הביטחון, וכן לעובדות הסוציאליות במשרד הביטחון, הגב' אלה ורדי, הגב' יעל שור-מילניצקי והגב' דגנית עטיה, על שסייעו לנו להתמצא בהגדרות ובזכויות הנהוגות במשרד הביטחון ועזרו לנו ביצירת הקשרים הנדרשים לביצוע הראיונות בשטח.

תודה להורים השכולים שהיו מוכנים לתרום לנו מניסיונם, וניאותו לשתף אותנו בתחושותיהם.

תודה מיוחדת אנו חבות למר שמואל צוקרמן ולגב' חנה לרבה מארגון "יד לבנים", ולמנכ"לית הארגון רחל לניאדו, על שהעלו את הצורך וסללו בפנינו את הדרך לקיומו של המחקר, תוך שיתוף בידע וסיוע בהתמודדות עם קשיים בירוקרטיים ואחרים בטרם יציאת המחקר לדרך.

בהערכה רבה אנו מודות למנהלת יחידת עבודת השדה, חן צוק-תמיר, לרכזים תמר גולן, בן שלומי, לב ז'בייב וחנה גולדנברג, ובמיוחד למראיינים אשר התמודדו עם הקושי הרב להכיל את הנושא ולהגיע לבתיהם של ההורים השכולים, לרבות ביישובים המרוחקים.

אנו מודות לעמיתינו במכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל: למר שמואל באר, שותפנו ליחידה לחקר הזיקנה, על העיבודים הסטטיסטיים מסקרי הלמ"ס, לרונית בן-נון על עריכת הלשון של הדוח, לנעמי הלסטד על תרגום התקציר לאנגלית ולענת פרקו-טולדנו על העיצוב הגרפי.

תוכן העניינים

1	1. רקע
2	2. מטרות
2	3. שיטות
4	4. ממצאים
5	4.1 הורים שכולים בני 80+
5	מאפייני רקע
9	שימוש בשירותי בריאות
12	תפקוד
14	עזרה פורמלית ולא פורמלית
18	רכב ודירה
19	קשר עם שירות הביטחון
21	נגישות למידע
22	קשרים חברתיים ומשפחתיים
24	פעילויות פנאי
26	איכות חיים ותחושת בדידות
29	4.2 הורים שכולים בני 65-79
29	מאפייני רקע
33	שימוש בשירות בריאות
36	תפקוד
38	עזרה פורמלית ולא פורמלית
41	רכב ודירה
42	קשר עם שירות הביטחון
44	נגישות למידע
45	קשרים חברתיים ומשפחתיים
47	פעילויות פנאי
49	איכות חיים ותחושת בדידות
52	5. סיכום וכיוונים להמשך
53	מקורות

רשימת לוחות

פרק 4.1: הורים שכולים בני 80+

- 3 לוח 1 : התפלגות בתי האב על פי רמת הפריפריאליות, במסגרת הדגימה ובמדגם
- 4 לוח 2 : תוצאות עבודת השדה
- 5 לוח 3 : מאפייני הרקע של ההורים השכולים בני 80+
- 7 לוח 4 : בני 80+ שרופא אבחן אצלם מחלות
- 8 לוח 5 : אשפוזים וביקורים בחדר מיון בשנה החולפת, בקרב בני 80+
- 8 לוח 6 : בעיות בריאות וביטוחי בריאות של בני 80+
- 9 לוח 7 : בעיות בשינה, בראייה, בשמיעה ובאכילה, בקרב בני 80+
- 10 לוח 8 : שימוש בשירותי בריאות נבחרים ודרכי המימון, בשנה החולפת, בקרב בני 80+
- 11 לוח 9 : שימוש באביזרי עזר רפואיים ודרכי המימון, בקרב בני 80+
- 12 לוח 10 : שירותים רפואיים ואביזרים רפואיים שבני 80+ נזקקו להם ולא קיבלו אותם
- 13 לוח 11 : יכולת ניידות וביצוע פעולות יום-יומיות, בקרב בני 80+
- 14 לוח 12 : תדירות היציאה מן הבית והיכולת להישאר לבד בבית, בקרב בני 80+
- 15 לוח 13 : מאפייני עזרה פורמלית ועזרה לא פורמלית, בקרב בני 80+
- 18 לוח 14 : הזדקקות לעזרה או ליותר עזרה ממה שמקבלים כיום, בקרב בני 80+
- 18 לוח 15 : בעלות על רכב והסעות, בקרב בני 80+
- 19 לוח 16 : בעלות על דירה והתאמתה לצרכים, בקרב בני 80+
- 20 לוח 17 : הקשר של בני 80+ עם שירות הביטחון
- 21 לוח 18 : נגישות למידע וקשיים בפנייה לקבלת שירותים, בקרב בני 80+
- 22 לוח 19 : תדירות הקשרים המשפחתיים והחברתיים של בני 80+ ושביעות רצונם מהם
- 24 לוח 20 : מתן עזרה לבני משפחה, בקרב בני 80+
- 25 לוח 21 : השתתפות בפעילות פנאי והתנדבות, בקרב בני 80+
- 26 לוח 22 : ביקור במועדון חברתי וחברות בארגון יד לבנים, בקרב בני 80+
- 27 לוח 23 : איכות החיים (GHQ-12) של בני 80+
- 28 לוח 24 : תחושת בדידות ויכולת כלכלית, בקרב בני 80+

פרק 4.2: הורים שכולים בני 65-79

- 29 לוח 25 : מאפייני הרקע של ההורים השכולים בני 65-79
- 31 לוח 26 : בני 65-79 שרופא אבחן אצלם מחלות

- 32 לוח 27 : אשפוזים וביקורים בחדר מיון בשנה החולפת, בקרב בני 79-65
- 32 לוח 28 : בעיות בריאות וביטוחי בריאות של בני 79-65
- 33 לוח 29 : בעיות בשינה, בראייה, בשמיעה ובאכילה, בקרב בני 79-65
- 34 לוח 30 : שימוש בשירותי בריאות נבחרים ודרכי המימון, בשנה החולפת, בקרב בני 79-65
- 35 לוח 31 : שימוש באביזרי עזר רפואיים ודרכי המימון, בקרב בני 79-65
- 35 לוח 32 : שירותים רפואיים ואביזרים רפואיים שבני 79-65 נזקקו להם אך לא קיבלו אותם
- 36 לוח 33 : יכולת ניידות וביצוע פעולות יום-יומיות, בקרב בני 79-65
- 37 לוח 34 : תדירות היציאה מן הבית והיכולת להישאר לבד בבית, בקרב בני 79-65
- 39 לוח 35 : מאפייני עזרה פורמלית ועזרה לא פורמלית, בקרב בני 79-65
- 41 לוח 36 : הזדקקות לעזרה או ליותר עזרה ממה שמקבלים כיום, בקרב בני 79-65
- 41 לוח 37 : בעלות על רכב והסעות, בקרב בני 79-65
- 42 לוח 38 : בעלות על דירה והתאמתה לצרכים, בקרב בני 79-65
- 43 לוח 39 : הקשר של בני 79-65 עם שירות הביטחון
- 44 לוח 40 : חוסר במידע וקשיים בפנייה לקבלת שירותים, בקרב בני 79-65
- 45 לוח 41 : תדירות הקשרים המשפחתיים והחברתיים של בני 79-65 ושביעות רצונם מהם
- 47 לוח 42 : מתן עזרה לבני משפחה, בקרב בני 79-65
- 48 לוח 43 : השתתפות בפעילות פנאי והתנדבות, בקרב בני 79-65
- 49 לוח 44 : ביקור במועדון חברתי וחברות בארגון יד לבנים, בקרב בני 79-65
- 50 לוח 45 : איכות החיים (GHQ-12) של בני 79-65
- 50 לוח 46 : תחושת בדידות ויכולת כלכלית, בקרב בני 79-65

רשימת תרשימים

- 7 תרשים 1 : הערכה עצמית של מצב הבריאות בקרב בני +80
- 31 תרשים 2 : הערכה עצמית של מצב הבריאות בקרב בני 79-65